

Ett kunskapslyft för barnets rättigheter

Den praktiska tillämpningen av barnkonventionen
på Statens medieråd

Statens medieråd

Innehåll

Förord	4
Barnrättsarbetet på Statens medieråd	6
2.1 Bakgrund	6
2.2 Myndighetens uppdrag i förhållande till barnkonventionen	6
2.3 Barnrättsperspektiv i interna arbetsprocesser och styrdokument	10
2.4 Några hållpunkter i barnrättsarbetet	10
3. Uppdraget	14
3.1 Projektets genomförande	14
4. Kartläggning och nulägesanalys av den praktiska tillämpningen av barnkonventionen idag	18
4.1 Inledning	18
4.2 Den myndighetsutövande rollen	19
4.2.1 Utvecklingsområden inom filmgranskningen	21
4.3 Expertrollen	22
4.3.1 Utvecklingsområden inom uppdraget att följa medieutvecklingen	24
4.4 Den samverkande rollen	25
4.4.1 MIK Sverige	26
4.4.2 Internationell samverkan	27
4.4.3 Utvecklingsområden inom samverkan	28
4.5 Verksamhetsstöd och förvaltning	29
4.5.1 Agenda 2030	29
4.5.2 Utvecklingsområden inom verksamhetsstöd	30
4.6 Barnrättskunskap och kompetensutveckling	32
4.7 Styrning och struktur	32
4.8 Generell slutsats och utvecklingsområden	34
4.9 Statens medieråds barnrättspaket	35
4.9.1 Barnrättspolicy	35
4.9.2 Stödmaterial	36
5. Sammanfattning av prioriterade utvecklingsområden med tillhörande åtgärder	39

Ansvarig utgivare: Statens medieråd. År: 2022.

Författare: Francisca Benavente och Emma Wilén.

Omslagsfoto: Jessica Gow/TT. **Layout:** Futurniture

Tel: 08-665 14 60. **E-post:** registrator@statensmedierad.se

5.1	Tydliggöra barnrättsperspektivet i projektplaner genom tydlig struktur/rutiner i arbetsprocesser och dokumentation	39
5.2	Metodutveckling inom myndighetens analys- och utredningsverksamhet	39
5.3	Information riktad till barn	39
6.	Uppföljning av påbörjade utvecklingsområden	40
6.1	Pilotprojekt om att prata med barn i tolknings- och analysarbeten	40
6.2	Diskutera skadlig mediepåverkan utifrån relevanta artiklar i barnkonventionen	40
7.	Avslutande reflektion	41
8.	Ekonomisk redovisning	42
8.1	Ekonomisk redovisning för bidrag enligt regeringsbeslut	42
9.	Referenser	43

1. Förord

Statens medieråd är en av de myndigheter som omfattas av regeringens satsning *Ett kunskapslyft för barnets rättigheter* som leds av Barnombudsmannen¹. Denna rapport är en redovisning av det uppdrag (dnr 2021/14) som Statens medieråd fick i regleringsbrevet för 2021². Uppdraget har gått ut på att

- analysera eventuella behov av att utveckla den praktiska tillämpningen av barnets rättigheter/FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) inom myndighetens verksamhetsområde och
- utifrån analysen identifiera utvecklingsområden att arbeta vidare med.

Statens medieråd avser att i denna rapport beskriva hur uppdraget har genomförts. Rapporten innehåller en bakgrund till barnrättsarbetet på myndigheten, en kartläggning med en nulägesanalys samt en sammanfattning som beskriver de identifierade utvecklingsområdena och de åtgärder som myndigheten avser att vidta.

Francisca Benavente, barnrättsansvarig på myndigheten, har varit projektledare och tillsammans med utredaren Emma Wilén genomfört uppdraget samt skrivit rapporten. Uppdraget har genomförts inom operativa avdelningen på Statens medieråd. Redovisningen är beslutad av direktör Anette Novak. Chefen för operativa avdelningen Lotta Persson har deltagit i beredningen av projektet och rapporten.

■ 1 Ett kunskapslyft för barnets rättigheter A2020/O2650.

■ 2 Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Statens medieråd. Ku 2020/O2624 (delvis).

2. Barnrättsarbetet på Statens medieråd

2.1 Bakgrund

Regeringen tillsatte 2009 en utredning vars uppdrag var att se över skyddet av barn och unga mot skadligt medieinnehåll och skadlig mediepåverkan.³ Utgångspunkten var att lagstiftning och insatser skulle anpassas till utvecklingen av nya medier och nya medievanor. I betänkandet⁴ föreslogs bildandet av en ny mediemyndighet som bland annat skulle vara expert på medieutvecklingen och dess konsekvenser för barn och unga. Så skedde, och den 1 januari 2011 bildades den nya myndigheten Statens medieråd genom en sammanslagning av myndigheten Statens biografbyrå och kommittén Rådet mot skadliga våldsskildringar.⁵

2.2 Myndighetens uppdrag i förhållande till barnkonventionen

Statens medieråd är en myndighet under Kulturdepartementet. Verksamheten styrs genom lag och regeringens förordningar och syftar till att nå målen för kulturpolitiken samt de mediepolitiska målen att stödja yttrandefrihet, mångfald, massmediernas oberoende och tillgänglighet samt att motverka skadlig mediepåverkan.⁶ Statens medieråd har enligt sin instruktion⁷ bland annat i uppdrag att

- verka för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan,
- följa medieutvecklingen när det gäller barn och unga samt sprida information och ge vägledning om barns och ungas mediasituation,
- fastställa åldersgränser för film som är avsedd att visas för barn under 15 år enligt lag (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt (åldersgränslagen) och
- tillvarata barns och ungas egna erfarenheter inom sitt verksamhetsområde.

3 Kommittédirektiv 2008:62. Översyn av granskningslagen och skyddet av barn och unga mot skadligt medieinnehåll och skadlig mediepåverkan.
4 SOU 2009:51. Avskaffande av filmcensuren för vuxna - men förstärkt skydd för barn och unga mot skadlig mediepåverkan.
5 Kommittédirektiv 1990:40. Rådet mot skadliga våldsskildringar.
6 <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/medier/mal-for-medier/>
7 Förordning (2010:1923) med instruktion för Statens medieråd.

I skrivningarna om att barn ska stärkas och skyddas och att barns erfarenheter ska tillvaratas speglas barnkonventionens *barnrättsliga barnsyn*. Myndigheten betraktar, i likhet med Barnombudsmannen, barn som fullvärdiga medborgare och kompetenta och handlingskraftiga individer som ska bemötas med respekt i alla sammanhang, samtidigt som de har rätt till stöd och skydd.⁸ Det här brukar beskrivas som att barnkonventionen rymmer en dubbel syn på barn, där barn betraktas både som *subjekt* (kompetenta, handlingskraftiga och experter på sin egen situation) och som *objekt* (i bemärkelsen att de är föremål för vuxnas omsorg och skydd). I konventionsartiklarna konkretiseras detta genom att barn å ena sidan har rätt till sådant som information, yttrandefrihet, delaktighet och inflytande och å andra sidan att vårdnadshavare och samhället ska skydda barnet från olika former av skada. En viktig fråga för Statens medieråd är hur dessa rättigheter samspelar och ska vägas mot varandra. Överväganden av det slaget är centrala och ständigt aktuella i flera av myndighetens arbetsprocesser.

Ett tydligt exempel på ett sådant övervägande sker i den lagstyrda filmgranskningsverksamheten, där barnkonventionen är en viktig utgångspunkt för filmgranskarnas arbete med att fastställa åldersgränser. Enligt konventionen har barn en generell rätt till yttrande- och informationsfrihet, men de ska samtidigt skyddas mot sådant som kan vara till skada för deras välbefinnande (artikel 13 och 17). Enligt propositionen som låg till grund för myndighetens bildande⁹ ska filmgranskarnas bedömning innefatta en avvägning mellan å ena sidan intresset av att skydda barn och å andra sidan barns rätt till information. Myndigheten tolkar denna formulering som att de åldersgränser som fastställs inte ska vara högre än vad som är nödvändigt för att skydda barn mot skada för deras välbefinnande. Från innehåll som kan vara till skada för barns välbefinnande, till exempel inslag som kan medföra stark rädsla, skräck, panik, oro eller förvirring, skyddas de genom att åldersgränsen prövas mot skyddsbehovet.

Ytterligare ett exempel på denna avvägning är myndighetens tolkning av begreppet skadlig mediepåverkan. Utgångspunkten för begreppet skadlig mediepåverkan i myndighetens instruktion kan sägas grunda sig i principen om barnets bästa. Svenska barns medieanvändning har på kort tid ökat kraftigt, blivit mer diversifierad och avancerad. Därmed har också de potentiella riskerna med medieanvändningen förändrats. För Statens medieråds del innebär detta att begreppet skadlig mediepåverkan kontinuerligt omprövas och utvecklas i takt med att medielandskapet och barnens medievanor förändras. En del av det arbetet skulle kunna vara att föra diskussionen utifrån ett antal relevanta artiklar i barnkonventionen. Det gäller i synnerhet artiklarna 3, 13 och 17e.¹⁰ Det som rör samhällets och/eller vuxenvärldens moraliska, etiska och juridiska skyldighet att skydda barn är särskilt relevanta i detta sammanhang, enligt myndighetens bedömning.

■ 8 Barnombudsmannen (2019) FN:s konvention om barnets rättigheter, s.69.

■ 9 Prop. 2009/10:228. Filmcensuren för vuxna avskaffas – skyddet för barn och unga mot skadlig mediepåverkan stärks §5 s. 77.

■ 10 Principen om barnets bästa, rätt till yttrandefrihet och information via massmedier.

I arbetet med att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan är medie- och informationskunnighet (MIK) ett centralt verktyg. MIK handlar bland annat om de kunskaper och förmågor som krävs för att finna, analysera, kritiskt värdera och skapa information i olika medier och sammanhang samt att förstå mediernas roll i samhället.¹¹ MIK har ofta kommit att likställas med källkritik och källtillit, men begreppet är betydligt vidare än så. Det är dessutom ett område i utveckling, eftersom teknik och medieanvändning ständigt förändras. MIK kan även betraktas i relation till demokrati och människors möjligheter att vara aktiva, deltagande medborgare, varför MIK har bäring på fler delar av barn och ungas vardagliga liv och rättigheter. I en tid då allt större delar av våra liv sker i, genom eller med hjälp av medier och informationsteknik blir kunskap och medvetenhet på dessa områden väsentliga även i barns och ungas privatliv och sociala relationer.

Sedan myndighetens bildande 2011 har det funnits en medvetenhet om vikten av att integrera ett barnrättsperspektiv i verksamheten. För myndighetens del har det främst handlat om att förstå barns förutsättningar och villkor för medieanvändning och -vanor. Myndighetens instruktion tolkas utifrån det faktum att alla barn – oavsett förmågor och eventuella begränsningar – omfattas och därmed både ska stärkas och skyddas på relevanta sätt och utifrån relevant kunskap. Ett viktigt verktyg som myndigheten har vad gäller att följa medieutvecklingen och -användningen bland barn och unga är rapportserien *Ungar & medier*¹² som genomförs vartannat år. Undersökningen som ligger till grund för rapportserien genomfördes för första gången år 2005 av kommittén Rådet mot skadliga våldsskildringar. När Statens medieråd bildades 2011 flyttades rapportserien *Ungar & medier* över till den nya myndigheten.

Resultaten från *Ungar & medier* har varit vägledande för myndighetens forskningsinsatser, rapporter, pedagogiska material och andra kunskaps-höjande initiativ. Kunskapen har stärkts vidare av en insikt om vikten av att tillvarata barns egna tankar, idéer och perspektiv, i enlighet med myndighetens instruktion.¹³ Arbetet med att tillvarata barns och ungas egna erfarenheter inom myndighetens verksamhet har bedrivits på i huvudsak två nivåer: i samverkan med andra myndigheter och aktörer, samt i direkt interaktion med barn och unga i syfte att få ökad förståelse för deras perspektiv. Den direkta interaktionen har skett genom bland annat djupintervjuer, referensgrupper, fältstudier och barnpaneler.

■ 11 Statens medieråd (2022) MIK Sveriges kunskapsbank – Statens medieråd (statensmedierad.se).

■ 12 ISSN: 2001-6840.

■ 13 §7, Förordning med instruktion för Statens medieråd.

2.3 Barnrättsperspektiv i interna arbetsprocesser och styrdokument

Inom myndigheten har det successivt vuxit fram ett behov av att i rutiner och metoder tydliggöra hur myndigheten ska beakta barns rättigheter utifrån barnkonventionen samt hur myndigheten ska tillvarata barns perspektiv i sin myndighetsutövning och i sina väsentliga prestationer. Behovet har till stor del handlat om att omsätta barnkonventionen i handling (praktik) och därmed förtydliga barnrättsperspektivet i såväl interna styrdokument som extern avrapportering. Syftet har varit att integrera barnrättsarbetet i myndighetens ordinarie processer. Statens medieråd har kontinuerligt arbetat med barnets rättigheter och barnkonventionens intentioner har återspeglats i den struktur och de styrdokument som tidigare skapats i syfte att synliggöra barns rättigheter inom ramen för olika projekt. Myndigheten har tidigare arbetat utifrån dokumenten *Policy för barnrättsperspektivet*, med tillhörande *Barnchecklista*, samt *Rutin för inhämtande av barns erfarenheter*. Policyn har varit det övergripande styrdokumentet där bland annat begreppen *barnperspektiv* och *barnets perspektiv* har beskrivits.¹⁴ Rutinen för inhämtande av barns erfarenheter ska vägleda i de fall då barn medverkar i Statens medieråds verksamhet. Som bilaga till policyn har det funnits en barnchecklista i syfte att stötta myndighetens medarbetare att omhänderta barnrättsperspektivet inom olika projekt eller uppdrag.

2.4 Några hållpunkter i barnrättsarbetet

Statens medieråd har kunskapslyftet för barnets rättigheter som uppdrag sedan 2021, men arbetet med barns rättigheter har varit en central del i myndighetens arbete sedan många år. Nedan följer några exempel på hur det har yttrat sig.

- 2011 genomfördes den första barnpanelen inom filmgranskningsverksamheten. Syftet var till en början att höja filmgranskarnas kompetens. Bakgrunden var att det hade förts en diskussion inom myndigheten om tolkningen av det ändrade bedömningskriteriet i åldersgränslagen (se nedan 4.2) och i samband med det uppmärksammades ett behov av att ta del av barns egna tankar om film och dess potentiella skadlighet.
- 2014 initierades ett systematiskt arbete på myndigheten för att omsätta barnkonventionen i praktiken.
- Myndigheten genomförde 2014 en förstudie i syfte att öka kunskapen om medievanor hos barn och unga med en kognitiv eller intellektuell funktionsnedsättning.

14 *Barnperspektiv* innebär att myndigheten gör en bedömning av vilka konsekvenser ett beslut kan få för barn och unga och *barns perspektiv* innebär att barn och unga kommer till tals och får bidra med synpunkter.

- 2015 introducerades en barnchecklista i syfte att stötta myndighetens medarbetare inom ramen för olika projekt eller uppdrag.
- 2016 fastställdes en första policy för barnrättsperspektivet i syfte att tydliggöra hur myndigheten beaktade barns rättigheter utifrån barnkonventionen samt hur myndigheten tillvaratog barns perspektiv i myndighetsutövning och prestationer. Policyn blev det övergripande styrdokumentet i myndighetens struktur för det barnrättsliga arbetet.
- Samtliga medarbetare vid myndigheten utbildades 2016 i barnkonventionen samt fick en presentation av Barnrättighetsutredningen.¹⁵ Utbildningen arrangerades med Myndigheten för press, radio och tv (MPRT) samt Myndigheten för tillgängliga medier (MTM).
- 2016 publicerades rapporten *Mer, oftare och längre tid. Så gör barn och unga med NPF på nätet*. Rapporten togs fram i samarbete med projektet Nätkoll. Rapporten innehöll bland annat ny kunskap om hur barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) använder internet.
- 2017 genomfördes en studie tillsammans med Linköpings universitet om barn och unga med intellektuella funktionsnedsättningar.
- Under 2017 publicerades delrapporten *Ungar & medier 2017: demografi* med fakta om hur barns och ungas medievanor påverkades av föräldrarnas härkomst, inkomst och utbildningsnivå.
- 2017 infördes barnchecklistor i myndighetens projektplaner i syfte att synliggöra barnrättsperspektivet inom ramen för olika projekt eller uppdrag.
- 2018 deltog myndigheten i en hearing med *Barnkonventionsutredningen* (S 2018:03). Vid hearingen delgav Statens medieråds erfarenheter av tillämpningen av barnkonventionens bestämmelser.
- 2019 utsågs myndigheten till Sveriges representant i EU-kommissionens nybildade *Safer Internet For Children Expert Group*.
- 2020 blev ordförande för Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer (LSU) ungdomsmentor till myndighetens direktör i syfte att stärka myndighetens kompetens och att stärka ungas inflytande på verksamheten.
- Myndigheten utökade 2020 samverkan med delar av akademien, bland annat Linköpings universitet, för att utveckla nya metoder att samla in data om barn och ungas medieanvändning.

■ 15 SOU 2016:19 Barnkonventionen blir svensk lag: Betänkande av barnrättighetsutredningen.

3. Uppdraget

3.1 Projektets genomförande

Genomförandet av uppdraget på myndigheten har letts av en projektgrupp bestående av en projektledare (myndighetens barnrättsansvarige medarbetare) och en projektmedarbetare som rekryterades delvis med anledning av uppdraget och som anslöt i juni. Samtliga medarbetare på Statens medieråd har i olika grad varit involverade och delaktiga i projektet. Uppdragets genomförande beskrevs i en uppdragsplan. Genomförandet av uppdraget har underlättats av att myndighetens uppdrag enligt instruktion – att verka för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan samt att tillvarata barns och ungas egna erfarenheter – ligger helt i linje med barnkonventionens syn på barn.

Följande aktiviteter planerades och genomfördes under 2021:

- En *kartläggning* med bakgrundsbeskrivning av myndighetens utgångsläge och organisation av det barnrättsliga arbetet.
- En *inventering* av kunskapsläget på myndigheten gällande barnrätt samt planering av eventuella kompetenshöjande insatser för myndigheten, såväl chefer som medarbetare.
- En *nulägesanalys* av det barnrättsliga arbetet och eventuell behovsanalys kopplad till verksamhetsplanen (VP 2021) och aktuella projekt.
- Utifrån nulägesanalysen en *revidering* av styrdokument för barnrättsarbetet på myndigheten; *Policy för barnrättsperspektivet*, med tillhörande *Barnchecklista*, samt *Rutin för inhämtande av barns erfarenheter*.
- Utifrån nulägesanalysen en *identifiering* av utvecklingsområden i samarbete med projektledare och *förslag* på konkreta mål kopplade till VP 2022.
- Ett *pilotprojekt* med grupper av barn. För att öka barns och ungas delaktighet i befintliga arbetsprocesser genomfördes en barnpanel för att tolka analys och resultat av tidigare genomförda barnpaneler.
- Bildandet av en intern *arbetsgrupp* för myndighetens barnrättsliga arbete.

När projektet inleddes hade myndigheten nyligen genomgått en omorganisation och påbörjat ett utvecklingsarbete som bland annat innebar en övergång till en mer projektstyrd verksamhet. Inom ramen för det arbetet genomfördes en målgruppsanalys för att effektivisera arbetet med att nå barn och unga. Parallellt genomfördes även en systematisk genomgång av

för myndighetens expertroll relevanta vetenskapliga discipliner. Det gjordes även en inventering av medarbetarnas kompetens. Syftet var att myndigheten bättre skulle kunna möta behoven i ett snabbföränderligt och expanderande medielandskap. Nya samarbeten med akademien, mediemyndigheter i Norden och EU samt kompletterande rekryteringar ledde till ytterligare breddning och fördjupning av myndighetens expertis. Under 2021 återetablerade även myndigheten, tillsammans med barnrättsorganisationen Bris, *Sveriges Safer Internet Centre (SIC Sverige)* för att öka barns trygghet på nätet (se nedan).

Då den befintliga strukturen för myndighetens arbete med barnrättsperspektivet hade byggts upp före omorganisationen var tidpunkten för kunskapslyftet passande. Det gav myndigheten möjlighet att revidera och anpassa metoderna så att barnrättsperspektivet och barns delaktighet kan förankras i de nya arbetsprocesserna. Dessutom tillfördes ytterligare kompetens till myndigheten genom rekryteringar av nya medarbetare, med bland annat kompetens inom barnrätt och barn- och utvecklingspsykologi.

Myndighetens verksamhetsplan för år 2021 innehöll ett flertal prioriterade insatser med ambition att stärka barnrätten på myndigheten. Ny organisation, nya målgrupper och utökad barnrättslig kompetens har således präglat myndighetens arbete med kunskapslyftet för barnets rättigheter. Dock har hemarbete på grund av rådande pandemi försvårat delar av genomförandet av det interna arbetet.

Statens medieråds projektledare för uppdraget har under året deltagit i samtliga nätverksträffar som riktat sig till de myndigheter som ingått i kunskapslyftet och anordnats av Barnombudsmannen. Nätverksträffarna har innehållit presentationer med kunskap och vägledning avseende integrering av barnets rättigheter i myndigheternas respektive verksamheter. Träffarna har även bidragit till att föra arbetet framåt genom erfarenhetsutbyten och diskussioner rörande tillämpningen av ett barnrättsperspektiv med berörda myndigheter, vilket myndigheten uppfattar som mycket värdefullt för det egna arbetet.

Det har också getts möjligheter till att ta del av lärande exempel från myndigheter som tidigare arbetat med kunskapslyftet. Det har till exempel handlat om erfarenheter av att göra verksamheter tillgängliga och anpassade för barn, vilket för Statens medieråd är ett identifierat utvecklingsområde.

Myndigheten har även deltagit i ett rundabordssamtal om att samtala med barn och unga som Barnombudsmannen och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) bjöd in till. Syftet med rundabordssamtalet var att undersöka hur myndigheter arbetade med barns och ungas rätt till deltagande och att identifiera vilka eventuella utvecklingsbehov som förelåg. Resultaten av samtalen ska kunna användas för att tillsammans höja kunskapsnivån bland svenska myndigheter.

Myndigheten deltog även i konferensen *Barns rätt att komma till tals* som Barnombudsmannen och länsstyrelserna bjöd in till i samband med Barnkonventionens dag den 18 november (2021). Konferensen syftade till att ge ökad teoretisk och praktisk kunskap om hur barnkonventionens artikel 12 kan tillämpas.

I början av projektet genomfördes en enkätundersökning på myndigheten i syfte att *inventera kunskapsläget och identifiera behov*. Därtill bildades en arbetsgrupp, bestående av medarbetare från samtliga verksamhetsgrenar på myndigheten, med uppdrag att med hjälp av Barnombudsmannens processtöd *Barnrättsresan* kartlägga nuläget och formulera utvecklingsområden. Varje medarbetare diskuterade därefter vidare i sin ordinarie arbetsgrupp, listade behov, analyserade resultat och identifierade eventuella utvecklingsområden. Målet var att resultaten från arbetsgruppens sammanlagda analys skulle generera förslag på åtgärder kopplade till de identifierade utvecklingsområdena. Arbetsgruppen var också delaktig i framtagandet av det s.k. *Barnrättspaketet* (se mer nedan) under hösten.

Barnrättspaketet, som består av en uppdaterad barnrättspolicy och fyra stödmaterial, presenterades av barnrättsansvariga för samtliga medarbetare i december 2021. Vid detta tillfälle ingick även en grundutbildning i barnkonventionen.

Under året diskuterade myndigheten arbetet med barnkonventionen och *Barnrättsresan*, med samtlig personal i form av presentationer och en workshop samt i mindre gruppdiskussioner. Samtliga medarbetare uppmanades att genomföra (delar av) Barnombudsmannens webbutbildning för att få grundläggande kunskaper om barnkonventionen. Utbildningens del som kallas *Barnets demokratiska rättigheter* bedöms ligga närmast verksamhetsområdet för Statens medieråd.

Myndigheten höll även för all personal två föreläsningar i utvecklingspsykologi med efterföljande diskussioner. Där betonades vikten av att myndighetens insatser utformas utifrån kunskap om barns utveckling i olika åldrar.

4. Kartläggning och nulägesanalys av den praktiska tillämpningen av barnkonventionen idag

4.1 Inledning

Statens medieråd är ett kunskapscentrum om barns medieanvändning och medie- och informationskunnighet. Barnkonventionens syn på barn som kompetenta och handlingskraftiga samt att de har rätt till stöd och skydd ligger i linje med myndighetens uppdrag att verka för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan (1 § i myndighetens instruktion). Myndigheten ska vidare i enlighet med 2 § i instruktionen ”tillvarata barns och ungas egna erfarenheter”. Myndigheten tolkar instruktionen som att alla barn och unga upp till 18 år är myndighetens *slutmålgrupp*. I myndighetens uppdrag ingår därför att beakta barn som grupp, men även de olika individuella förutsättningar som präglar barn och deras livsomständigheter.

Myndigheten har genom åren kommit att få breddade uppdrag parallellt med att medieanvändningen har förändrats och frågor om ungas medievänor blivit mer närvarande i den offentliga diskussionen. På grund av förändringar i omvärlden och i Statens medieråds uppdrag genomförde myndigheten 2019 ett arbete med att kartlägga och identifiera målgrupper i syfte att effektivisera de utåtriktade insatserna, bland annat spridningen av information och vägledning.¹⁶ Arbetet resulterade i en ny modell för hur Statens medieråd ska arbeta för att effektivt nå sina *slutmålgrupper* barn och unga (samt när det gäller MIK befolkningen i stort). Modellen går ut på att Statens medieråd huvudsakligen ska arbeta med *huvudmålgrupper*. Detta är aktörer som redan har utvecklat nätverk av nära barn-professionella, till exempel statliga myndigheter eller nationella organisationer. I undantagsfall kan myndigheten välja direktkontakt med så kallade *vidareförmedlare*, vilka har kontakt med barn och unga. Exempel på att nå *slutmålgrupperna* via *huvudmålgrupper* är samverkan med en organisation som leder till att en behovsanpassad läresurs tas fram och sprids till vuxna som förmedlar den till barn och unga.

De identifierade *huvudmålgrupperna* är myndigheter och organisationer inom områdena media och skola, barn och unga, hälsa och konsument, integritet, säkerhet och upphovsrätt, bildning och kultur, filmdistributörer, beslutsfattare samt internationella aktörer. Målsättningen med externkommunikationen är att Statens medieråd, inom sina expertområden, ska uppfattas som en självklar källa för professionell kunskap och som en

■ 16 Statens medieråd 2019 Målgruppsrapport för Statens medieråd (Dnr: 149/2019).

relevant och kompetent samarbetspartner för sina huvudmålgrupper.

I målgruppsanalysen formulerades även myndighetens huvudsakliga funktioner och roller: en myndighetsutövande roll, en expertroll och en samverkande roll. Denna rollfördelning har också varit styrande i arbetet med kunskapslyftet.

4.2 Den myndighetsutövande rollen

Enligt åldergränslagen får en film inte godkännas för offentlig visning för barn under 15 år om den kan vara till *skada för välbefinnandet* för barn i den aktuella åldersgruppen. Bestämmelser för hur verksamheten ska bedrivas finns i *förordning (2010:1925) om åldersgränser för film som ska visas offentligt* samt i Statens medieråds instruktion.¹⁷ I samband med Statens medieråds bildande 2011 avskaffades statens möjlighet att censurera film genom klipp eller förbud. Behovet av att skydda barn kvarstod emellertid och det nya verktyget blev att låta den nya myndigheten fastställa åldersgränser för film som ska visas offentligt. I den nya lagen ersattes kriteriet *psykisk skada* som grund för att godkänna offentlig visning av film för barn under 15 år med kriteriet *skada för välbefinnandet*. Begreppet *skada för välbefinnandet* ansågs bättre spegla den bedömning som faktiskt gjordes vid åldersgränsprövningen, det vill säga om en framställning kunde medföra stark rädsla/skräck/panik, oro eller förvirring hos ett barn. Vidare var begreppet skada för välbefinnandet förankrat i barnkonventionen. I artikel 17 anges att konventionsstaterna ska ”uppmuntra utvecklingen av lämpliga riktlinjer för att skydda barnet mot information och material som är till skada för barnets välfärd”. I den engelska originalversionen av barnkonventionen används begreppet *well-being*, det vill säga *välbefinnande*. Det har i barnkonventionens svenska version översatts till *välfärd*. Såväl utredaren som regeringen ansåg att begreppet välbefinnande passade bättre i denna kontext.¹⁸

Förändringar i åldergränslagen infördes den 1 mars 2017. Dels avskaffades den avgift som tidigare erlades av filmdistributörerna för att myndigheten skulle granska film. Att granskningen blev kostnadsfri skulle avhjälpa om filmdistributörer av kostnadsskäl lät bli att lämna in filmer för granskning. Filmer som inte granskats av myndigheten fick, och får än idag, åldersgränsen 15 år. Då barn inte bör undanhållas mer information än vad som motiveras av skyddet för deras välbefinnande, skulle den avgiftsfria granskningen säkerställa barns och ungas rätt till information och öka barns och ungas tillgång till kultur. Dels infördes också den så kallade ledsagarregeln. Ledsagarregeln låter ett barn se en film med en högre åldersgräns än barnets ålder om barnet är i sällskap med en vuxen. Ledsagarregeln utvidgades 2017 till att omfatta även åldersgränsen 15 år, från att tidigare endast ha gällt 7- och 11-årsgränserna. Ledsagarregeln ger således vårdnadshavare ett större inflytande över vilka filmer deras barn kan se på bio. I förslaget som föregick lagändringen gjorde myndigheten bedömningen att en utvidg-

■ 17 §7, Förordning med instruktion för Statens medieråd.

■ 18 SOU 2009:51 s. 67.

ning av ledsagarregeln skulle innebära att skyddet för det barn som gick på bio utan vuxet sällskap förblev intakt, samtidigt som ett barn i vuxet sällskap fick större tillgång till information. Detta gjordes med hänvisning till barnkonventionens betoning på föräldrars huvudansvar för barns uppfostran och utveckling, samt samhällets stöd till föräldrar när de fullgör sitt ansvar.¹⁹ Ledsagarregeln vägs dock inte in i de bedömningar som görs när åldersgränser fastställs av myndigheten.

För att besluten om åldersgränser ska hålla så hög kvalitet som möjligt tar myndighetens filmgranskare regelbundet del av forskning om barns upplevelser av film, egna och andras rapporter om barns medievanor samt kunskapsstöd från andra myndigheter som handlar om att samtala med barn och tillvarata barns erfarenheter.²⁰ Statens medieråds filmgranskare ska enligt myndighetens instruktion (7 §) ha en kvalificerad utbildning och erfarenhet i barnpsykologi, sociologi, pedagogik, barnpsykiatri eller något annat ämne som är av värde vid prövningen. Myndighetsutövningen i form av fastställande av åldersgränser för film genomsyras av ett barnperspektiv på så sätt att filmgranskarna genom sin kompetens om barn, utifrån olika professioner och erfarenheter samt relevant forskning, fattar beslut om åldersgränser utifrån hur barn kan tänkas uppleva framställningen i en film. Därför är samtal med barn om film ett viktigt och nödvändigt inslag för att få barns perspektiv av sina upplevelser av film. Att samtala med barn ger också myndigheten en möjlighet att hålla sig uppdaterad om den samhälls- kontext som barnen befinner sig i och dess snabba utveckling.

Statens medieråds samtal med barn om film sker genom att myndigheten genomför återkommande så kallade *barnpaneler* med barn i olika åldrar. Barnpanelerna är samtidigt en del av myndighetens barnrättsarbete då de går ut på att tillvarata barns och ungas erfarenheter i enlighet med artikel 12 i barnkonventionen. Vissa utvecklingspsykologiska aspekter är av betydelse för den bedömning som görs när åldersgränser fastställs. Vad som upplevs som skrämmande av barn förändras i takt med att de blir äldre, även om det också finns individuella skillnader mellan barn i samma ålder. Därför är det av vikt att samtala med barn i de olika åldrar som åldersgränserna rör, och även de allra yngsta som berörs då filmer får åldersgränserna bantillåten.

I Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 7 *Genomförandet av barnets rättigheter under tidig barndom*²¹ lyfts vikten av att ge uppmärksamhet åt små barn som rättighetsbärare, och åt de lagar, strategier och program som krävs för att förverkliga deras rättigheter under denna särskilda fas i barndomen. De yngsta barnen som deltagit i myndighetens barnpaneler har varit 4, 6 och 7 år. En annan princip har gällt för den panel med

19 Artikel 5 Barnets föräldrar eller annan vårdnadshavare ansvarar för barnets uppfostran och utveckling. Artikel 18 Barnets föräldrar eller vårdnadshavare, har gemensamt huvudansvar för barnets uppfostran och utveckling, med statens stöd.

20 Barnombudsmannen Unga direkt, MUCF Ett rättighetsbaserat ungdomsperspektiv, Socialstyrelsen Att samtala med barn.

21 Barnombudsmannen (2022) <https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/allmanna-kommentarer/>

15-åringar som myndigheten har genomfört – trots att en 15-åring kan se alla filmer som visas på bio, är det principiellt av vikt att ungdomar, i egenskap av samhällsmedborgare, ges möjlighet till deltagande i myndighetens verksamhet.

Barn och ungas röster utgör således ett nödvändigt och värdefullt kunskapsunderlag för filmgranskarna på flera olika sätt. Under 2021 lanserade myndigheten en rapport med en sammanställning av alla barnpaneler som genomförts på myndigheten: *Barn, film och åldersgränser*.²² I rapporten beskrivs arbetet med barnpaneler och hur resultaten av panelerna omvandlas till kunskap som implementeras i filmgranskningsarbetet samt uppslag till utvecklingsområden. Ett exempel på utvecklingsområde som tas upp i rapporten är att samtala med barn även om de resultat och slutsatser filmgranskarna drar efter genomförda paneler.

4.2.1 Utvecklingsområden inom filmgranskningen

Filmgranskningsverksamheten har ett väl fungerande arbetssätt och arbetar för att leva upp till barnkonventionen, i synnerhet grundprinciperna i artikel 3 (då fastställande av åldersgränser grundar sig på principen om barnets bästa) och artikel 12 (genom barnpanelerna) samt artikel 17 (om skydd). I sin nulägesanalys av filmgranskningsverksamheten har myndigheten identifierat ett antal förbättringsområden. Det handlar till exempel om förbättrad återkoppling till barn efter genomförda barnpaneler. Ett annat exempel är att filmgranskarnas kunskap om utvecklingspsykologi samt att prata med barn borde kunna tillvaratas i större utsträckning i myndighetens övriga arbete.

Under 2021 genomfördes ett pilotprojekt i syfte att dels utveckla barnpanelerna, dels att koppla ihop panelerna med myndighetens övriga arbete. Filmgranskarna och en av myndighetens analytiker träffade fyra skolklasser (drygt 100 elever) i årskurs 7. Syftet var tudelat – att tillvarata barns synpunkter på resultatet i myndighetens barnpanelsrapport, samt att få barnens synpunkter på barnpanelerna generellt. Resultatet, som kommer att användas i tolknings- och analysarbete samt inför framtida barnpaneler redovisas under 2022.

Ytterligare ett identifierat förbättringsområde som kom fram i analysen är att rikta och anpassa information till barn på myndighetens webbplats, i ett första skede gällande den myndighetsutövande rollen (om filmgranskningsverksamheten och fastställandet av åldersgränser).

■ 22 Statens medieråd (2021) *Barn, film och åldersgränser*.

4.3 Expertrollen

I den nationella strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige²³ betonas vikten av att ha god och aktuell kunskap och statistik om barns levnadsförhållanden för att kunna tillgodose alla barns rättigheter och intressen i samhället. Barnrättskommittén rekommenderar i en allmän kommentar staterna att göra kontinuerliga kartläggningar och datainsamlingar. Kommittén poängterar att datainsamlingen måste omfatta hela barndomsperioden upp till 18 år.²⁴ Både i den nationella strategin och barnrättskommitténs kommentar anges insamling av statistik och kunskap om barns livsvillkor som centralt för att barnets rättigheter ska tillgodoses. Statistiken bör vara nedbruten till nivåer som gör det möjligt att identifiera skillnader när det gäller förverkligandet av rättigheterna och för att synliggöra skillnader i behov, exempelvis gällande kön, socioekonomi, funktionsnedsättning och ålder.

En stor del av Statens medieråds arbete som expertmyndighet inom området barns och ungas medieanvändning går ut på att ta fram och sprida kunskap om barns och ungas medieanvändning och dess konsekvenser. Statens medieråd genomför regelbundna undersökningar av barns medievanor och publicerar rapportserien *Ungar & medier* vartannat år. Undersökningen genomförs med en enkät som genom Statistiska centralbyråns (SCB) försorg skickas ut till ett obundet slumpmässigt urval av barn folkbokförda i Sverige, stratifierat på alla åldrar. Rapportserien består av tre grundrapporter: *Småungar & medier* (barn 0–8 år), *Ungar & medier* (barn 9–18 år), samt *Föräldrar & medier (föräldrar till barn 9-18 år)*.

Den senaste datainsamlingen genomfördes under hösten 2020 och analysen publicerades i september 2021. 2021 års upplaga av rapporten var en specialversion, där en del av frågorna handlar specifikt om hur medieanvändningen påverkats av pandemin orsakad av Sars-Cov-2 (COVID-19-pandemin). Denna undersökning riktades enbart till barn 9–18 år.

I den föregående datainsamlingen, som genomfördes 2018 och publicerades 2019²⁵, ställdes även ett antal frågor om barnens psykiska välbefinnande och medieanvändning, för att möjliggöra analyser av samband mellan barnens medieanvändning och psykiska välbefinnande. Resultaten av denna analys presenterades i rapporten *Unga, medier & psykisk ohälsa*.²⁶

Barnrättskommittén betonar i ovan nämnda kommentar att det är nödvändigt att data som samlas in även bör vara på en tillräckligt detaljerad nivå för att göra det möjligt att upptäcka diskriminering eller ojämlikheter i förverkligandet av rättigheterna. Med syfte att vara inkluderande tydliggör myndigheten att målgruppen barn och unga innebär alla barn och unga – oavsett barnens förmågor och eventuella begränsningar. Det är därför

■ 23 Strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige (S2010.026)

■ 24 Allmän kommentar nr 5 (2003) Allmänna åtgärder för genomförandet av konventionen om barnets rättigheter (artikel 4, 42 och 44.6)

■ 25 Statens medieråd (2019). *Ungar & medier* 2019.

■ 26 Statens medieråd (2020). *Unga, medier & psykisk ohälsa*.

av vikt att det arbete som bedrivs baseras på kunskap och expertis som är tillräckligt god för att skapa en bild av alla barns och ungas medievardag. Till följd av detta ska myndigheten också ha kompetens att sprida information och ge vägledning som stärker och skyddar *alla* barn och unga. För att synliggöra särskilt utsatta grupper har myndigheten genomfört undersökningar om medieanvändningen bland barn och unga med särskilda behov, så som barn med neuropsykiatrisk respektive intellektuell funktionsnedsättning.²⁷ Undersökningarna har visat att dessa barn ofta upplever en större utsatthet på nätet än andra barn.

Statens medieråd har sedan 2016 inkluderat en fråga om barnet har någon psykisk (och/eller fysisk) funktionsnedsättning. Frågan har använts som variabel i analyser och i rapporterna *Ungar & medier* 2017, 2019 och 2021 synliggörs hur medieanvändningen bland barn som uppgett att de har någon psykisk funktionsnedsättning liknar eller skiljer sig från genomsnittet. I rapporten *Unga, medier & psykisk ohälsa* (2020) visar resultaten bland annat att flickor med psykiska funktionsnedsättningar är den grupp i undersökningen som i störst utsträckning upplever nedsatt psykiskt välbefinnande (71 %).

Myndigheten för delaktighet (MFD) lyfter, med anledning av rapporterna, Statens medieråd som ett gott exempel på hur ny kunskap har uppnåtts genom ett inkluderande arbetssätt i sin rapport *Hinder och möjligheter för ett inkluderande barnrättsarbete* (2020).²⁸

I Statens medieråds nulägesanalys framgår att vikande svarsfrekvenser vid enkätinsamlingar utgör en utmaning, något som inte är unikt för myndighetens undersökning utan gäller generellt. Ungar och medierundersökningen når representativitet genom SCB:s kalibreringsvikter men Statens medieråd arbetar på olika sätt med att öka svarsfrekvenserna alternativt utveckla kompletterande mätmetoder. Ytterligare en utmaning gällande datainsamlingen är att nå barn från olika delar av Sverige och olika socio-ekonomiska bakgrunder. Här genomför myndigheten för närvarande ett metodutvecklingsprojekt tillsammans med en forskargrupp vid Linköpings universitet.

Förutom undersökningar tar Statens medieråd även fram forskningsöversikter. Att låta barn och unga komma till tals är vägledande även i sådant arbete. Ett exempel är den forskningsöversikt som publicerades under 2021 rörande orsaker till, uttryck för, konsekvenser av samt åtgärder mot nätmobbning bland barn och unga.²⁹ I uppdraget till de forskare som tog fram översikten ingick att särskilt lägga vikt vid studier där barn medverkat. Forskningsöversikten har därför tonvikt på studier där ungas eget perspektiv kommer fram (kvalitativa studier).

27 Statens medieråd (2016). Mer, oftare och längre till. Så gör barn och unga med NPF på nätet. Statens medieråd (2019). Medieanvändningen bland unga med intellektuell funktionsnedsättning.
28 Myndigheten för delaktighet. (2020). Hinder och möjligheter för ett inkluderande barnrättsarbete.
29 Statens medieråd. (2020). Utsatt på internet.

FOTO: SHUTTERSTOCK

4.3.1 Utvecklingsområden inom uppdraget att följa medieutvecklingen

Ett behov som identifierats gällande myndighetens arbete med forskning och analys är behovet att komplettera myndighetens kvantitativa undersökningar med kvalitativa metoder och data från faktisk medieanvändning för ökad förståelse för barns och ungas medieanvändning. Därför har myndigheten infört genomförandet av enkätundersökningen *Ungar & medier* beslutat att genomföra fokusgrupper med barn och unga för att få deras syn på enkätens frågor. Detta sker för att för att förbättra möjligheterna att formulera frågor som barnen förstår och att aspekter av medieanvändningen som är relevanta för barn och unga i deras medievardag inte missas. Vid frågor om medieanvändning ställda till barn och unga kan svårigheter uppstå i tolkningen av frågeställningar till följd av att teknik, begrepp, trender och beteenden kan förändras fort. Sannolikt uppfattas inte alltid enkätfrågorna på samma sätt av de barn och unga som svarar på enkäten, som av de vuxna som formulerat frågorna. Det kan även finnas skillnader i fråga om tolkning inom gruppen barn. Panel- eller gruppsamtal med barn och unga om enkätens frågor och resultat skulle därmed kunna vara värdefullt för myndighetens fortsatta arbete med att följa medieutvecklingen bland barn och unga och att tillvarata barn och ungas erfarenheter. Myndigheten har för det syftet en etikprövningsansökan under behandling hos Etikprövningsmyndigheten (dnr 2021/468).

Barns delaktighet lyfts även upp som ett behov i samband med myndighetens kunskapsproduktion i form av kvalitativa undersökningar, som omvärldsbevakning för aktuell kunskap om medieanvändning, i tolkning av resultat och även för att säkerställa och kvalitetssäkra att myndigheten följer instruktionen främst när det gäller att ge vägledning.

4.4 Den samverkande rollen

Statens medieråd är en myndighet med ett stort uppdrag där utvecklad samverkan utgör en central del och därför är av högsta prioritet för myndigheten. Myndigheten ska samverka med myndigheter och andra aktörer där det finns möjligheter till att komplettera varandra eller för att undvika överlappningar i uppdrag och utförande. Både i instruktion och aktuella regeringsuppdrag betonas myndighetens samverkansuppdrag. Statens medieråd har såväl initierat samverkan som deltagit i samverkan på andras initiativ inom områden som barnrätt och medie- och informationskunnighet, både i Sverige och internationellt.

Ett exempel är att Barnombudsmannen, Statens medieråd och Integritetsskyddsmyndigheten (tidigare Datainspektionen) gemensamt tagit fram en vägledning för aktörer som producerar innehåll för sociala medier, spel och andra digitala miljöer som används av barn. Syftet med vägledningen är att göra internet till en tryggare och säkrare plats för barn och unga. I vägledningen, *Barns och ungas rättigheter på digitala plattformar* (2020)³⁰, ges generellt stöd främst utifrån ett integritetsskyddsperspektiv och ett barnrättsperspektiv. Vägledningen innehåller också råd baserade på lagstiftarens intentioner när det gäller att skydda barn från skadlig mediepåverkan. Vägledningen i sin helhet genomsyras av principen om barnets bästa, och innehåller bland annat tips om hur aktörer kan arbeta med barn som referensgrupp och om hur gränssnitt kan designas för att försvåra för barn att lämna ifrån sig integritetskänsliga uppgifter. Arbetet med vägledningen har även lett till att Statens medieråd ökat sina kunskaper om integritetsskydd och barnets rättigheter på nätet och i sin tur har myndigheten kunnat sprida kunskap om skadlig mediepåverkan för barn till myndigheterna Barnombudsmannen och Integritetsskyddsmyndigheten.

2021 fick Barnombudsmannen i uppdrag av regeringen att genomföra en kartläggning av kunskap om pornografins inverkan på barn och unga.³¹ I arbetet med kartläggningen medverkade Statens medieråd och bidrog bland annat med data från *Ungar och medier* (2019) om barn och ungas konsumtion av pornografi utifrån könsskillnader och åldersfördelning. Barnombudsmannens kartläggning lyfte medie- och informationskunnighet som ett exempel på hur barn och ungas kritiska förhållningssätt till pornografiskt innehåll kan ökas.

Ytterligare ett område som på senare år blivit mer och mer aktuellt i myndighetens undersökningar är samband mellan medieanvändning och psykiskt välbefinnande. Myndigheten arbetar för närvarande med ett myndighetsgemensamt regeringsuppdrag som leds av Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten som ska resultera i ett underlag till en kommande

30 Statens medieråd (2020). *Barns och ungas rättigheter på digitala plattformar*.

31 Barnombudsmannen (2021) *Kartläggning av kunskap om pornografins inverkan på barn - Barnombudsmannen*

nationell strategi på området psykisk hälsa och suicidprevention.³² Statens medieråds bidrag i arbetet med den kommande nationella strategin är just kunskaper om sambandet mellan medieanvändning och psykisk (o)hälsa bland barn och unga. Myndigheten publicerade under 2021, för regeringsuppdraget särskilt framtagna, forskningsöversikter: *Digitala medier och psykisk ohälsa hos barn och ungdomar: en forskningsöversikt samt Suicidkommunikation på digitala plattformar: en forskningsöversikt*. Översikterna är framtagna i samarbete med forskare vid Karolinska institutet³³ samt Stockholms universitet.³⁴

Statens medieråd ingår i myndighetsnätverket för barn- och ungdomsfrågor, ett nätverk som samlar cirka 25 myndigheter och som utgår från barnkonventionen och fokuserar på barnets rättigheter. Genom samverkan vill deltagande myndigheter identifiera och samordna insatser som berör barn och unga. Statens medieråd deltar i arbetsgruppen *Delaktighet* (ledd av Statens kulturråd) som är knuten till nätverket. Statens medieråd ingår även i myndighetsnätverket *Barns delaktighet internt*, bestående av cirka 35 nationella organisationer och myndigheter under ledning av Socialstyrelsen. Syftet med nätverket är att dela erfarenheter och tillsammans utveckla arbete som innebär direkt kontakt med barn och unga. Sådant arbete kan handla om att samla in information, kunskap, erfarenheter och synpunkter i syfte att få underlag för till exempel kunskapsmaterial eller planering och utveckling av det övergripande arbetet.

4.4.1 MIK Sverige

Myndigheten har ett pågående regeringsuppdrag att förstärka arbetet för ökad medie- och informationskunnighet (MIK)³⁵ och kartlägger från och med 2021 de insatser för att främja MIK som vidtas i Sverige. Kartlägningsuppdraget är en del av Sveriges genomförande av EU:s reviderade AV-direktiv³⁶ och ska utgå från Europeiska kommissionens riktlinjer. För att förstärka arbetet för ökad MIK har myndigheten skapat ett nätverk för aktörer som arbetar med MIK-frågor, *MIK Sverige*.

Myndigheten har i samverkan med aktörer inom nätverket byggt upp en digital plattform för kunskaps- och informationsspridning, *Kunskapsbanken*. Kunskapsbanken innehåller idag över 1 600 MIK-resurser från några av medlemmarna i nätverket: Utbildningsradion, Kungliga bibliotekets Digiteket, Internetstiftelsen och Statens medieråd.

En av medlemmarna i MIK-nätverket är Riksförbundet Ung Media Sverige. Ung Media har unga medieproducenter i åldern 6 – 25 år som målgrupp och

- 32 Socialdepartementet (2020) Dnr: S2020/06171/FS. Uppdrag att inkomma med underlag inför en kommande nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicid-prevention
- 33 Nationellt centrum för Suicidforskning och Prevention, Institutionen för klinisk neurovetenskap, avdelningen för psykologi.
- 34 Institutionen för mediestudier, avdelningen för journalistik, medier och kommunikation.
- 35 Ku2019/01659/MD
- 36 Kommittédirektiv 2018:55. Genomförande av ändringar i AV-direktivet.

bidrar i nätverket med barns och ungas perspektiv. Ung Media har bland annat varit delaktiga i framtagandet av nätverkets arbetsplan för 2021. Ett exempel på insats från nätverket för att effektivt och brett samla och sprida resurser är den gemensamma informationssatsning som genomfördes i inledningen av covid-19-pandemin. Satsningen innehöll resurser från nätverkets medlemmar på teman som exempelvis distansundervisning och desinformation. Nätverkets medlemmar bidrog till vad som kom att bli tre sammanställningar av insatser och material rörande MIK.

Ett utvecklingsområde som Statens medieråd har identifierat är utmaningen i myndighetens dubbla roller i nätverket. Myndigheten är koordinator men ska även representera sig själv och lyfta sina särskilda expertområden, såsom barns och ungas medieanvändning och barns rättigheter. Myndigheten har efter utvärdering beslutat att stärka Statens medieråds representation för att tydliggöra de olika rollerna i arbetet med nätverket.

4.4.2 Internationell samverkan

Statens medieråd återetablerade 2021, tillsammans med barnrättsorganisationen Bris, *Sveriges Safer Internet Centre* (SIC Sverige). Safer Internet-centren finns idag i alla EU-länder och fungerar som nationella nav med syfte att öka barns trygghet på nätet. Syftet överlappar till stor del med Statens medieråds kärnuppdrag: att verka för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan. SIC-arbetet utgår framför allt från EU-kommissionens strategi för ett bättre internet för barn (den s.k. BIK-strategin)³⁷, EU:s strategi för barnets rättigheter³⁸ och barnkonventionen.

Safer Internet-centren arbetar dels förebyggande, genom att ta fram och sprida kunskap om ett tryggare internet till barn och unga, vårdnadshavare och professionella, dels med att ge stöd till barn och unga som har utsatts för till exempel skrämmande innehåll, mobbning eller övergrepp på nätet. Ett Safer Internet-center består vanligtvis av tre delar: ett kunskapscenter, en stödlinje samt en *hotline* för att anmäla övergreppsmaterial på barn på nätet. SIC Sverige har under 2021 utgjorts av ett kunskapscenter, som drivs av Statens medieråd, och Bris stödlinje.

Myndigheten avser att fortsätta att driva SIC Sverige i nästa, tvååriga, programperiod och lämnade i detta syfte i februari 2022 en ansökan till EU-kommissionen. Ansökan gjordes liksom förut tillsammans med Bris, men denna gång inkluderades även barnrättsorganisationen ECPAT Sverige. ECPAT driver en hotline i form av en webbaserad rapporteringsfunktion där allmänheten kan tipsa om exempelvis misstänkt sexuell exploatering, grooming eller övergreppsmaterial. Genom att ECPAT blir en del av verksamheten kommer SIC Sverige att bli ett komplett SIC.

37 European Commission (2012). European Strategy for a Better Internet for Children,

38 European Commission (2021). The EU Strategy on the Rights of the Child and the European Child Guarantee.

Inom ramen för SIC medverkar myndigheten i Polismyndighetens *Barnråd*, som myndigheten bildade i syfte att stärka sitt arbete mot sexuell exploatering. I rådet samlas ett tiotal myndigheter, universitet och civilsamhällsorganisationer som arbetar mot sexuella övergrepp mot barn på nätet. Statens medieråd representerar även Sverige i EU-kommissionens expertgrupp *Safer Internet For Children Expert Group*.

4.4.3 Utvecklingsområden inom samverkan

Barnrättskommitténs nya kommentar nr 25 om barnets rättigheter i digitala miljöer³⁹ (2021) kan komma att ge relevant vägledning i att stärka barnrättsperspektivet i myndighetens samverkande arbete. I kommentaren betonas vikten av internationellt och regionalt samarbete för att säkerställa

39 UN. Committee on the Rights of the Child. (2021). General comment No. 25 on children's rights in relation to the digital environment

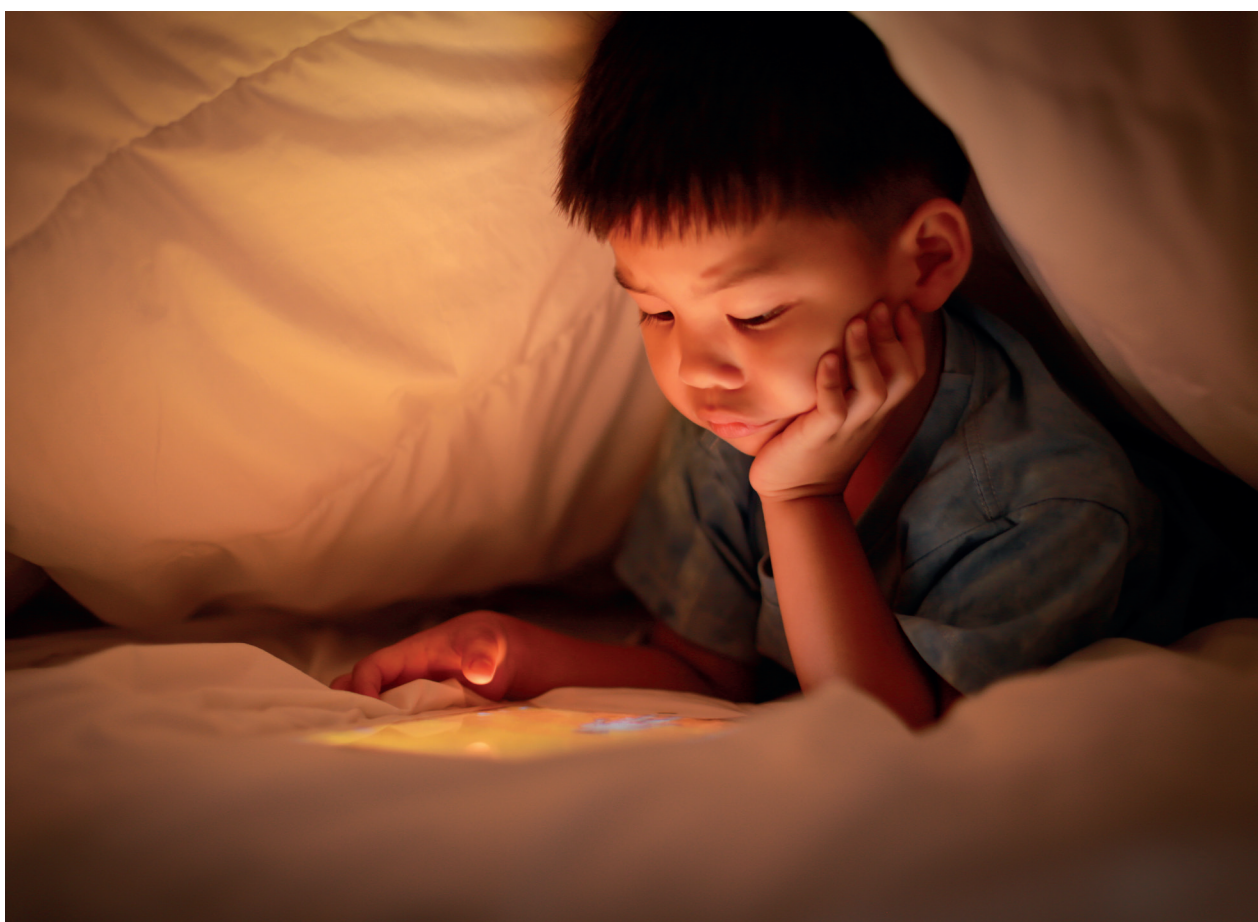

FOTO: SHUTTERSTOCK

att alla berörda parter skyddar och tillgodoser barns rättigheter i relation till den digitala miljön. I kommentaren lyfts även vikten av att sprida information och genomföra kampanjer för att höja medvetenheten om barnets rättigheter i den digitala miljön, med särskilt fokus på de aktörer vilkas agerande har direkt eller indirekt påverkan på barn. I Statens medieråds regleringsbrev för 2022 anges att myndigheten ska identifiera utvecklingsområden att arbeta vidare med utifrån kommentaren.

4.5 Verksamhetsstöd och förvaltning

Det har inneburit en viss utmaning för myndigheten att formulera relevanta utvecklingsområden ur ett barnrättsperspektiv inom myndighetens stödfunktioner (avdelningen för verksamhetsstöd). Dock lyfts avdelningens vikt för en god förvaltningskultur, som innefattar demokratiska rättigheter för att alla medborgare ska kunna vara delaktiga i samhället på lika villkor, där barn enligt barnkonventionen är rättighetsbärare. Arbetet inom avdelningen är i hög grad styrt av lagstiftning som exempelvis handlar om rätten att ta del av allmänna handlingar samt hur information ska bevaras för framtiden.

Exempel på kompetens som avdelningen bistår med gällande barnrätten är dataskydd och integritetsfrågor, som indirekt och långsiktigt kan påverka barn men också direkt och kortsiktigt, som när myndigheten involverar barn i sitt arbete. Även myndighetens miljöarbete kan stärka barnrätten som ett sätt att säkerställa en bättre framtid för barn och unga. Utöver krav på att effektivt hantera allmänna medel, samt ta miljöhänsyn och arbeta med miljöledning utifrån förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter har myndigheten valt att utöka miljöarbetet vilket lett till att myndigheten miljödiplomerats sedan 2014 i enlighet med Svensk miljöbas.

4.5.1 Agenda 2030

I Agenda 2030-delegationens slutbetänkande⁴⁰ lyfts generationsperspektivet fram och vikten av att det måste finnas *”...kunskap om barns och ungas levnadsvillkor hos de som arbetar med genomförandet av agendan. Delegationen lyfter därför vikten av delaktighet och ett barn- och ungdomsperspektiv i flera av åtgärdsförslagen”*.

Därför kan Statens medieråds miljöarbete och måluppfyllelse av Agenda 2030⁴¹ belysas ur ett barnrättsligt perspektiv, framför allt de globala hållbarhetsmålen sociala dimensioner. Bland annat kan nämnas mål 3 som handlar om att *säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande* för medborgare i alla åldrar och mål 4 om *god utbildning för alla*.

När det gäller mål 3 medverkar Statens medieråd i ett regeringsuppdrag om framtagandet av en nationell strategi för psykisk hälsa och suicid-

■ 40 SOU 2019:13 Agenda 2030 och Sverige: Världens utmaning- världens möjlighet, s 64.

■ 41 United Nations (2015) Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development.

prevention.⁴² Genom detta kan myndigheten bidra till att bryta trenden med den ökande psykiska ohälsan hos barn och unga samt främja förståelsen för mediernas och digitala miljöers roll i barns liv och utveckling.

När det gäller mål 4 bidrar Statens medieråd till både utbildning och demokratisering genom att samordna insatser för att stärka MIK i Sverige och verka för att öka ungas kunskaper och färdigheter i MIK.

4.5.2 Utvecklingsområden inom verksamhetsstöd

Ett identifierat utvecklingsområde inom verksamhetsstöd är att det finns anledning att stärka det barnrättsliga perspektivet i de (utvecklings)projekt som genomförs inom administrativa avdelningen och att genomföra en barnrättsanalys även i dessa projekt. Analysen behöver dock inte alltid vara lika omfattande som för andra processer inom myndigheten.

I det barnrättspaket som myndigheten utvecklat under 2021 (se mer nedan) ingår en metod för att kvalitetssäkra myndighetens arbete som rör barn ur ett barnrättsperspektiv. Den första delen i analysen utgörs av ett antal urvalsfrågor (screeningfrågor) som ska visa om projektet/uppdraget/aktiviteten är relevant att analysera ur barnrättsperspektiv. Eftersom screeningfrågorna ska besvaras när nya projekt eller uppdrag inleds kommer även det arbete som genomförs inom den administrativa avdelningen att kunna belysas ur ett barnrättsligt perspektiv.

42 Socialdepartementet (2020) Dnr: S2020/06171/FS. Uppdrag att inkomma med underlag inför en kommande nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicid-prevention.

4.6 Barnrättskunskap och kompetensutveckling

När Statens medieråd inledde det interna arbetet med kunskapslyftet för barnets rättigheter skickades en enkät till alla medarbetare i syfte att få en bild av kunskapsläget. Ungefär hälften av medarbetarna angav att deras kunskap om barns rättigheter och barnkonventionen var *grundläggande*. En person uppgav sin kunskap som *bristfällig* och ungefär hälften som *god* eller *mycket god*. Således uppskattades den grundläggande kunskapen om barnkonventionen när kunskapslyftet initierades som relativt god på myndigheten. Medarbetarnas behov av fördjupning, diskussion, resonemang och reflektion framgick både i enkät och i efterföljande diskussioner. Som exempel på kunskapshöjande insatser som skulle kunna genomföras lyftes att diskutera enskilda artiklar som berör myndighetens arbetsområde och en workshop för all personal tillsammans med myndighetens ledning om hur den praktiska tillämpningen kan se ut. Det framfördes även att barnrättsperspektivet borde skrivas in i myndighetens verksamhetsplan med ett förtydligande av vem som ansvarar för vilka arbetsuppgifter på barnrättsområdet. Behov av att utveckla metoder för barns delaktighet samt även att öka barns delaktighet i fler processer lyftes också som utvecklingsområden, liksom behovet av kompetensutveckling.

Det finns barnrättsansvariga på myndigheten som ansvarar för att bistå medarbetare i det barnrättsliga arbetet, att introducera nya medarbetare i barnrättsarbetet samt att delta i nätverk och samverka som utgår från barns rättigheter.

Myndigheten överväger att undersöka möjligheten att kunna lämna rekommendationer inom sina ansvarsområden till allmänhet eller profession, när så är möjligt. En del i detta arbete kommer att vara att utgå ifrån barnets bästa och utgå från ett barnrättsligt perspektiv.

4.7 Styrning och struktur

Enkät och diskussioner visar att det bland medarbetare finns god kännedom om de interna dokument som styr barnrättsarbetet, men att de används i olika grad. I de fall när barnchecklistan har använts har den ofta kommit in sent i arbetsprocessen. Det har även framkommit att den är svår att fylla i på ett meningsfullt sätt samt att det inte alltid upplevs relevant att fylla i en barnchecklista i alla projekt eller uppdrag. Förslag om en enklare variant, en snabbanalys, för dokumentation lyftes därför av några medarbetare. En medarbetare sammanfattade myndighetens arbete i ett svar i enkäten: *"Allt myndigheten gör är bra för barn"*. Det framgår också av både enkät och diskussioner att mycket av det som görs på myndigheten har bäring i barnkonventionen, men inte alltid systematiskt kopplas ihop med relevanta artiklar i barnkonventionen eller analyseras utifrån den. En del av arbetet med kunskapslyftet har därför bestått i att ringa in den verksamhet som kan kvalitetssäkras ur ett barnrättsperspektiv.

Statens medieråd har identifierat några artiklar i barnkonventionen som, utöver grundprinciperna, är särskilt relevanta för myndigheten. Nedan finns en lista på artiklarna och för myndigheten aktuella ämnesområden.

- **Artikel 13, rätt till yttrandefrihet**
Rätt att söka, ta emot, producera och sprida information. Till exempel kunskap om och kritik av sökmotorer, publicistisk konsekvens och upphovsrätt.
- **Artikel 16, rätt till privatliv**
Digitala fotspår, "sharenting", datainsamling via plattformar och apparater, skärmtid.
- **Artikel 17, mediers roll**
Medielogik, medieäggande, mångfald av källor, medieetik.
- **Artikel 18, vårdnadshavares ansvar och statens stöd till vårdnadshavare**
Medierelaterade konflikter mellan barn och föräldrar, vägledning, föräldraguider.
- **Artikel 19, skydd mot våld**
Safer Internet Centre.
- **Artikel 23, barns med funktionsnedsättning rätt till ett fullvärdigt liv**
Statistik i Ungar & medier, utsatthet på nätet.
- **Artikel 24, rätt till bästa möjliga hälsa**
Medier och hälsoaspekter, psykisk hälsa, beroende.
- **Artikel 29, utbildningens syfte**
Samverkan för stärkt medie- och informationskunnighet, MIK som en del av demokratiuppdraget.
- **Artikel 31 rätt till lek, vila och fritid**
Spel, skärmtid, balanserad mediediet (MIK).

I en intern rapport om möjliga nya områden för myndigheten att fördjupa sig i⁴³, listades kunskapsområden som var, eller kunde bli, centrala för myndigheten. Det konstaterades i rapporten att det inte var fruktbart att se områdena barnrätt och tillgänglighet som separata områden, utan att de snarare borde betraktas som två grundläggande perspektiv som genomsvärrar myndighetens kunskapsområden.

■ 43 Statens medieråd (2019) Rapport vetenskaplig breddning (Dnr:486/2019).

FOTO: JESSICA GOW/TT

4.8 Generell slutsats och utvecklingsområden

En slutsats som kan dras efter genomförd kartläggning av den praktiska tillämpningen av barnkonventionen på Statens medieråd är att barnrättsperspektivet fungerar som en röd tråd som knyter ihop myndighetens expertkunskap med övriga samverkande uppdrag. En välförankrad syn på barns rättigheter inom myndigheten, vikten av att ta tillvara barns och ungas egna erfarenheter samt en tydlig struktur för detta arbete skapar förutsättningar för att bäst omhänderta barns rättigheter. Detta sker genom att myndigheten tar fram kunskap om medierelaterade frågor och identifierar behov hos olika grupper av barn. Det ger också legitimitet till den expertis som myndigheten erbjuder sina huvudmålgrupper. Därför blir myndighetens primära utvecklingsområde att tydliggöra barnrättsperspektivet i planering och genomförande av projekt och uppdrag. Vidare kommer det att ske genom att införa en distinktare struktur med tydligare rutiner i arbetsprocesser samt dokumentation. Detta kommer att ske genom det *Barnrättspaketet* (se nedan) som tagits fram. Barnrättspaketet består av en ny *barnrättspolicy* och ett antal *stöddokument*. Barnrättspaketet ersätter tidigare styrdokument och är beslutat och förankrat i myndighetens ledningsgrupp. Implementeringen finns inskriven i myndighetens verksamhetsplan för 2022. Detsamma gäller för övriga prioriterade utvecklingsområden som framkommit av analysen (se sammanfattning på s. 39). Ytterligare ett utvecklingsområde kopplat till Barnrättspaketet är att ta fram en ny rutin för hur myndigheten ska agera när barn medverkar i myndighetens verksamhet, exempelvis i barnpaneler.

4.9 Statens medieråds barnrättspaket

Inom ramen för Kunskapslyftet har myndigheten under 2021 tagit fram ett så kallat *barnrättspaket*. Syftet med barnrättspaketet är dels att ge en teoretisk och praktisk förståelse av vad barnrätt är och hur Statens medieråd arbetar med barnrätt, dels att vara ett konkret stöd i medarbetares löpande barnrättsliga arbete. Barnrättspaketet består för närvarande av följande dokument:

- *Barnrättspolicy*
- *Stödmaterial 1: Barnrättsordlista – viktiga barnrättsliga begrepp*
- *Stödmaterial 2: Barnrättsbank – aktörer, material och arbeten*
- *Stödmaterial 3: Barnrättsutbildning – rutin för att säkerställa medarbetares barnrättskompetens*
- *Stödmaterial 4: Barnrättsanalys – metod för att kvalitetssäkra ett arbete ur ett barnrättsperspektiv*

Ytterligare ett stödmaterial planeras att tas fram under 2022, en uppdaterad rutin för hur myndigheten ska agera när barn deltar i myndighetens arbete. Barnrättspaketet, och i synnerhet barnrättsanalysen, har presenterats av barnrättsansvariga för samtliga medarbetare vid tre tillfällen (två i december 2021 och ett i mars 2022). Vid dessa tillfällen har medarbetare både kunnat ställa frågor och testa analysens första del.

4.9.1 Barnrättspolicy

Syftet med barnrättspolicyn är att ge en övergripande beskrivning av hur Statens medieråd definierar och arbetar med barnrätt/ett barnrättsperspektiv. Policyn kan både användas internt, som stöd för medarbetare i det löpande arbetet, och externt, till exempel för att beskriva myndighetens barnrättsliga arbete. Barnrättspolicyn är tänkt att vara relativt statisk och revideras samt beslutas årligen av myndighetens ledning efter förslag från barnrättsansvarig.

I policyn beskrivs

- kopplingen mellan myndighetens instruktionsstyrda uppdrag och det barnrättsliga arbetet,
- att barn och unga upp till 18 år är myndighetens slutmålgrupp,
- vad det innebär att arbeta barnrättsligt/med ett barnrättsperspektiv på myndigheten,

- myndighetens barnsyn och
- vem som gör vad i myndighetens barnrättsliga arbete.

I policyn ges också en mycket översiktlig beskrivning av barnkonventionens innehåll och andra viktiga barnrättsliga material och aktörer.

4.9.2 Stödmaterial

Stödmaterialen består av information, mallar, metoder etc. och syftar till att vara ett konkret stöd för medarbetare i det löpande barnrättsliga arbetet. Stödmaterialen är tänkta att löpande utvecklas och medarbetare uppmuntras att kontakta barnrättsansvarig med önskemål och behov.

Stödmaterial 1: Barnrättsordlista – viktiga barnrättsliga begrepp

Ordlistan innehåller centrala barnrättsbegrepp och rekommendationer om hur myndigheten ska använda dem. Syftet med ordlistan är att stärka medarbetares barnrättskompetens och skapa en myndighetsgemensam barnrättsterminologi. Listan fylls löpande på efter avstämning med barnrättsansvarig.

Stödmaterial 2: Barnrättsbank – aktörer, material och arbeten

I barnrättsbanken samlas viktiga barnrättsliga aktörer, material och arbeten (till exempel statliga utredningar, regeringsuppdrag och myndighetsprojekt). Barnrättsbanken fylls löpande på efter avstämning med barnrättsansvarig.

Här finns bland annat information om:

- Barnkonventionen (grundprinciperna, särskilt relevanta artiklar)
- Barns rättigheter i andra konventioner och lagar
- Mål för barnrättsligt arbete (t.ex. i politikområden och strategier)
- Barns levnadsvillkor (statistikdatabaser)
- Evenemang med barnrättstema (konferenser, mässor etc.)
- Olika barnrättsliga sakområden (t.ex. delaktighet, sharenting)
- Praktiskt stöd i barnrättsarbete (metodmaterial, handböcker,

checklistor från olika aktörer)

Stödmaterial 3: Barnrättsutbildning – rutin för att säkerställa medarbetares barnrättskompetens

I detta dokument finns en närmare beskrivning av vilken utbildning som myndighetens medarbetare ska få i syfte att ha relevant barnrättskompetens. Det handlar dels om en *grundutbildning* i barnrätt, som ges av barnrättsansvarig till alla nya medarbetare på myndigheten, dels om löpande interna och externa *fortbildningar* efter behov.

Stödmaterial 4: Barnrättsanalys – metod för att kvalitetssäkra ett arbete ur barnrättsperspektiv

Barnrättsanalysens syfte är att hjälpa myndighetens medarbetare att kvalitetssäkra arbeten (t.ex. projekt, aktiviteter eller arbetsuppgifter) som rör barn ur ett barnrättsperspektiv, det vill säga att beakta barns rättigheter enligt barnkonventionen i planering, genomförande och uppföljning av myndighetsarbete som rör barn.

Analysen består av tre delar:

- Del 1 innehåller ett antal *screeningfrågor* som ska visa om arbetet är relevant ur barnrättsynpunkt och en fortsatt barnrättsanalys därmed behövs.
- Dels 2 görs vid *planeringen* av de arbeten som genom del 1 bedömts som relevanta för en barnrättsanalys.
- Dels 3 görs när ett arbete har avslutats och ska *utvärderas*.

Till analysen hör också två stöddokument som ska underlätta analysarbetet:

- I dokumentet *Analysens syfte, innehåll etc.* beskrivs analysens syfte och innehåll, vem som ska göra analysen, i vilka situationer och när i en arbetsprocess en barnrättsanalys behöver göras, vilket stöd som finns att få under analysarbetet och hur analysen ska dokumenteras.
- I *Att arbeta med grundprinciperna* finns information om vad det innebär att tillgodose respektive stärka en rättighet, och vad det innebär för myndigheten att arbeta med barnkonventionens grundprinciper.

Analysen görs i form av en webbenkät. Barnrättsansvarig kan på det sättet enkelt få en överblick över svaren och det underlättar även sammanställningar samt analyser på aggregerad nivå.

Statens medieråd har valt att göra en uppdelning i att *tillgodose* respektive *stärka* en rättighet för att konkretisera arbetet med barnkonventionens

artiklar. Poängen är att lyfta fram att myndighetens arbete – både mål och genomförande – *alltid* ska tillgodose (vara i enlighet med, respektera eller rymmas inom) grundprinciperna. Detta kan också uttryckas som att en ”miniminivå” för myndigheten är att arbete inte kränker grundprinciperna. Uppdelningen förtydligar också att myndighetens arbete *ibland* kan gå ut på att stärka skyddet av en grundprincip (eller någon annan rättighet). Med det menas att driva utveckling, flytta fram positionerna eller genomdriva förbättringar på något rättighetsområde.

Det kan vara värt att påpeka att Statens medieråds barnrättsanalys har en ambitiös ansats, då den tar ett helhetsgrepp på barnrättsligt arbete: Dels görs analysen både när ett arbete ska startas upp och när det ska utvärderas, dels innehåller analysen frågor kopplade till hela barnkonventionen. Syftet med myndighetens metod är att göra just det som anges i titeln: *Att kvalitetssäkra ett arbete ur ett barnrättsperspektiv* – det vill säga se till att såväl myndighetens mål som arbetsmetoder är förenliga med barnkonventionen.

FOTO: JESSICA GOWITT

5. Sammanfattning av prioriterade utvecklingsområden med tillhörande åtgärder

5.1 Tydliggöra barnrättsperspektivet i projektplaner genom tydlig struktur/rutiner i arbetsprocesser och dokumentation.

Statens medieråd avser att under 2022 implementera det barnrättspaket som togs fram under 2021. Syftet med barnrättspaketet är att ge samtliga medarbetare både en teoretisk och praktisk förståelse av vad barnrätt är och hur myndigheten arbetar med barnrätt, samt att vara ett konkret stöd i medarbetares löpande barnrättsliga arbete. Barnrättspaketet består för närvarande av en barnrättspolicy och fyra stödmaterial. Under 2022 planeras framtagande av ett femte stödmaterial: en rutin för när barn deltar i myndighetens verksamhet.

5.2 Metodutveckling inom myndighetens analys- och utredningsverksamhet

Statens medieråd har för avsikt att undersöka och analysera hur barn och unga tolkar begrepp och frågeställningar som förekommer i myndighetens biennala enkätundersökning *Ungar & medier*. Avsikten med en sådan undersökning är att kontrollera frågornas funktion och stärka enkätundersökningens validitet inför kommande datainsamlingar. Undersökning kommer troligtvis kunna genomföras under 2022, men myndigheten inväntar beslut i den etikprövning som i januari 2022 lämnades in till Etikprövningsmyndigheten.'

5.3 Information riktad till barn

Statens medieråd har för avsikt att tillgängliggöra information riktad och anpassad till barn och unga på sin webbplats statensmedierad.se. Första steget är att anpassa information om filmgranskningsverksamheten och fastställandet av åldersgränser. Detta då det dels är myndighetsutövning, dels berör barn och unga direkt. Därefter kommer ytterligare relevant information på myndighetens webbplats och om myndighetens verksamhet att anpassas och riktas till barn.

6. Uppföljning av påbörjade utvecklingsområden

6.1 Pilotprojekt om att prata med barn i tolknings- och analysarbete

Statens medieråd har för avsikt att sammanställa den barnpanel som genomfördes under hösten 2021 med fyra klasser i årskurs 7 samt att följa upp den. Syftet med denna barnpanel var att tillvarata barns synpunkter på resultatet av den barnpanelsrapport som lanserades under året.⁴⁴ Syftet var även att testa om barnpanelerna är en bra metod för att använda i tolknings- och analysarbete inom myndigheten samt inför framtida barnpaneler.

6.2 Diskutera skadlig mediepåverkan utifrån relevanta artiklar i barnkonventionen

Statens medieråd analyserar och utvecklar för närvarande tolkningen av begreppet *skadlig mediepåverkan* som återfinns i myndighetens instruktion. Myndigheten undersöker om barnkonventionen kan underlätta tolkning och avgränsning av detta relativt vida begrepp. Det gäller i synnerhet artik-

■ 44 Statens medieråd (2021) Barn, film och åldersgränser.

larna 3, 13 samt 17e.

7. Avslutande reflektion

Eftersom barn och unga är Statens medieråds slutmålgrupp och det mesta av myndighetens verksamhet därmed berör barn, har en viktig del av uppdraget bestått i att identifiera de arbetssätt och verksamheter som är mest relevanta ur ett barnrättsperspektiv. Under projektets gång har Barnombudsmannens nätverksträffar och webbmaterial varit till god hjälp för att systematiskt strukturera arbetet med att ta sig an barnkonventionens olika delar och hur de ska tolkas. Myndigheten bedömer att resultatet, till exempel i form av ett barnrättspaket, utgör en bra grund för det fortsatta arbetet med att utveckla den praktiska tillämpningen av barnets rättigheter. En lärdom har varit att medarbetares och ledningens förståelse för barnkonventionens innebörd och koppling till myndighetens verksamhet är central för ett framgångsrikt barnrättsligt arbete. Myndighetens fortsatta arbete med kunskapslyftet innefattar barnrättskommitténs senaste allmänna kommentar samt implementering av barnrättspaketet. Det finns all anledning att fortsätta arbeta i de spår som påbörjats under det gångna året: fördjupad kunskap om barnrätt/barnkonventionen i kombination med praktisk tillämpning.

En omständighet som tillkommit och som kan komma att påverka myndighetens planerade arbete är regeringens beslut att utreda Statens medieråds eventuella inordnande i Myndigheten för press, radio och tv.⁴⁵

■ 45 Beslut fattat 2022-03-21.

8. Ekonomisk redovisning

8.1 Ekonomisk redovisning för bidrag enligt regeringsbeslut

Ku2020/02624 (delvis) (A2020/02650)

Intäkter	Belopp
Utbetalat bidrag:	500 000

Kostnader	Belopp
Löner och sociala avgifter	
Projektledare	190 046
Utredare/handläggare	224 921
Delsumma:	414 967
Övriga kostnader	
Deltagande på Barnrättsdagarna	5200
Delsumma:	5200
Summa kostnader	420 167
Att återbetala:	79 833

9. Referenser

Lag (2010:1881) om åldersgränser för film som ska visas offentligt

Förordning (2010:1925) om åldersgränser för film som ska visas offentligt

Förordning (2010:1923) med instruktion för Statens medieråd

Barnombudsmannen (2019) FN:s konvention om barnets rättigheter

Barnombudsmannen (2022) Barnrättsresan <https://barnrattsresan.barnombudsmannen.se/>
Hämtat 22-03-18

Barnombudsmannen (2022) <https://www.barnombudsmannen.se/stod-och-verktyg/kunskap-om-barnkonventionen/webbutbildning-om-barnkonventionen>
Hämtat 22-03-18

Barnombudsmannen (2022) Unga direkt. <https://www.barnombudsmanen.se/stod-och-verktyg/genomfora-barnkonventionen/barns-delaktighet-och-inflytande/unga-direkt/>
Hämtat 2022-03-18

Barnombudsmannen (2021) Kartläggning av kunskap om pornografins inverkan på barn – Barnombudsmannen
Hämtat 2022-03-18

European Commission (2012) European Strategy for a Better Internet for Children

European Commission (2021) The EU Strategy on the Rights of the Child and the European Child Guarantee

Kommittédirektiv 1990:40 Rådet mot skadliga våldsskildringar

Kommittédirektiv 2008:62 Översyn av granskningslagen och skyddet av barn och unga mot skadligt medieinnehåll och skadlig mediepåverkan

Kommittédirektiv 2018:55 Genomförande av ändringar i AV-direktivet

Myndigheten för delaktighet (2020) Hinder och möjligheter för ett inkluderande barnrättsarbete

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2021) Rättighetsbaserat ungdomsperspektiv <https://www.mucf.se/uppdrag/rattighetsbaserat-ungdomsperspektiv>
Hämtat 2022-03-18

Proposition 2009/10:228 Filmcensuren för vuxna avskaffas – skyddet för barn och unga mot skadlig mediepåverkan stärks

Regeringen (2011) Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige (S2010.026)

Regeringen (2022) www.regeringen.se/regeringens-politik/medier/
Hämtat 2022-03-18

Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Statens medieråd
Ku 2020/02624 (delvis)

Socialdepartementet (2020) Uppdrag att inkomma med underlag inför en kommande nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention (Dnr: S2020/06171/FS)

Socialstyrelsen (2018) Att samtala med barn. Kunskapsstöd för socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården

SOU 2009:51 Avskaffande av filmcensuren för vuxna – men förstärkt skydd för barn och unga mot skadlig mediepåverkan

SOU 2016:19 Barnkonventionen blir svensk lag: Betänkande av barnrättighetsutredningen

SOU 2019:13 Agenda 2030 och Sverige: Världens utmaning – världens möjlighet

Statens medieråd (2016) Mer, oftare och längre tid. Så gör barn och unga med NPF på nätet

Statens medieråd (2019) Ungar & medier 2019

Statens medieråd (2019) Medieanvändningen bland unga med intellektuell funktionsnedsättning

Statens medieråd (2019) Rapport vetenskaplig breddning (Dnr:486/2019)

Statens medieråd (2019) Målgruppsrapport för Statens medieråd (Dnr:149/2019)

Statens medieråd (2020) Barns och ungas rättigheter på digitala plattformar

Statens medieråd (2020) Unga, medier & psykisk ohälsa

Statens medieråd (2022) MIK Sveriges kunskapsbank – Statens medieråd
(statensmedierad.se)

UN. Committee on the Rights of the Child (2021) General comment No. 25 on children's rights in relation to the digital environment <https://digital-library.un.org/record/3906061>
Hämtat 2022-03-18

United Nations (2015) Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development

Om Statens medieråd

Statens medieråd är en enrådsmyndighet som verkar för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan. Myndigheten är ett kunskapscentrum kring barn och ungas medieanvändning och medie- och informationskunnighet. Det är Statens medieråd som fastställer åldersgränser för film som ska visas offentligt.

08-6651460
registrator@statensmedierad.se
Box 27 204 • 102 53 Stockholm

Statens medieråd